

zatot a 9. ábrán látható két görbén faragott fa tartotta. Az alsóra vályogot raktak, amit kívül sárral megtapasztottak s ez alkotta a szikrafogót. A füstöt falba vájt lyuk vezette ki a szabadba.

A lápi, pásztorféle emberek kétféle kunyhót építettek. Az egyik a hosszúkás, nád- vagy kukoricakévéből készült, esetleg földdel meghányt nyergestetejű kunyhó, a másik a kúpalakú, *nádkúp*nak is nevezett magas forma. A nyergestetejű kunyhóban égő tűz lángját, szikrafogóját egy cseréplap: *cserén*; *veremisz* fogta fel, mely legegyszerűbb formájában nem volt más, mint a kunyhó tetején keresztbe tett ágakra dobált nedves gízgaz, zöld lomb. A tűz a földön égett. Főzéskor a kákóra, horogra, szolgálára, vagy főzőfára akasztott bográcsot, esetleg háromlábú serpenyőt használtak. Természetesen csak télen, esős időben főztek bent a kunyhóban. A kúpos kunyhókban szikrafogó cserénylapra nem volt szükség, mert a nádkévék a vázt alkotó négy *árbucot* felül összekötő koszorú alkalmazása folytán csúcsban nem találkoztak. Így a kunyhó tetején lévő köralakú nyíláson a füst szabadon áramolhatott. Az ilyen kunyhók egyedüli berendezése a *gyalogszék* és a *fodorsásból* készült vacok alkotta, amelyet szűrrel, subával takartak le s ezen aludtak.

Az erdőli munkások köralakú gödröt ástak, ennek a közepén égett a tűz, amelynél a gödör peremére ülve melegedtek.

(Folytatjuk.)

Gunda Béla.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Süvöltő.

(Adatok egy régi hangszer történetéhez.)

Viski Károly nemrég nagyon szellemes megfejtését adta a moldvai csángó *szültü* furulya szónak, kimutatván, hogy ez a homályos tájszó egy régi magyar fúvó hangszernek, a süvöltőnek emlékét őrzi (NNy. 6:71). Tud erről a hangszerről a Czuczor—Fogarasi-féle Nagy Szótár is, s ezt írja róla: Síp, vagy csóalakú eszköz, mely éles, metsző hangon süvölt. „Egyik legrégibb nyelvemlékünk, a 15. század első negyedéből származó Schlägli Szójegyzék több hangszer nevét felsorolja, s a kürt (tuba — *kirth*), gajd (tibia — *gayd*, v. ö. török *gajda*, bolgár

gájda, szerb-horv. *gajde*, *gajdle*, tót *gajdy*, lengyel *gajda* ‚duda‘ kisorosz *gájda* ‚fuvola‘; plur. ‚duda‘, síp (buccina-síp), dob (timpanum — dob), hegedű (fiella, Diefenbachnál: fidella, figella, fidula — *hegedw*), lant (luctina, tkp. lutana — *lanth*) mellett ott találjuk a süvöltőt (fistula — *siuelte*, v. ö. fistulator — *sipus*) is. Ebből csak annyit tudunk, hogy a *süvöltő* síp-féle hangszer volt. Ezt bizonyítja különben Calepinus szótárának 1585. évi kiadása, ahol sibilo — Swwöltők, *sipolok* (976. l.). Vannak más régi adataink is, amelyek már többet mondanak. A 16. század első feléből való Gyöngyösi Szótártörödékek köszönhetjük azt, hogy megtudjuk, miből is készült a *süvöltő*. Ime az adatok valómása: Aula grece: cannula: vel tybia. Latine: *kysded naad*: vel: *chontboly chena [lt]* Sywö *lthól* 2592. sz. — Aules: qui Cum Cannulis Cantat: *az ky az nad syppaly Sywölt* 2593. sz. — Auledus: idem significat: Cor Aules, qui (cum) cannulis cantat in choro: *Az ky [az] Nad syweöltóvel syppoly: au lagy.* 2594. sz. — [A]uleticus: Calamus tibialis: dicitur: vt pote tibijs vtilior: *Sywöltónék walo naad* 2605. sz. Tehát a *süvöltő* leginkább nádszálból készült, de csontból is készítették.

Heltai Gáspár madárcsalogató süvöltőt emleget. A Gyöngyösi Szótártörödékek szintén említ ilyen szerszámot, de ezt *sikattyúnak* nevezi: Cicuticen: est instrumentum. quo aues ad viscum vocant. *Sikattiu: i. kialtiw* 4642. sz. Tehát a. m. ‚kiáltó‘. A *sikattyú* is tkp. azt jelenti: ‚sikoltó‘. Beke Ödön.

A vontató.

Trócsányi Zoltán a Régi Falu címen sokakat érdeklő gyűjteményt indított meg (Budapest, 1933. 1—172. 3. füzetben). Néprajzi szempontból is figyelemre méltók a következő fejezetei: A magyar ember, meg a lova. A buza vermelése a régi magyaroknál. A magyarok ruházkodása a XVII. században. A csikóskáposzta. A zalai kasza. A palócok régi faházai. Marosszéki lakodalmi szertartások száz évvel ezelőtt. Hajviselet és ruházkodás a régi palócoknál. A régi magyar falu házai. Hódmezővásárhelyi tanyák a múlt század elején. Nővásár Magyarországon. Igásmalmok Magyarországon. A buzavermekről.

Az első közlemény olyan tartalmas és jellegzetes, hogy nagy részét föl kellene vennünk olvasmányának iskolakönyveinkbe.

Ezúttal csupán a hódmezővásárhelyi tanyákról közölt cikknek egy részletére akarok kitérni, amely így szól: „Itt ké-